

Vraag:

Wanneer is een varkensbedrijf biologisch? Aan welke voorwaarden moet je hiervoor voldoen?

Antwoord:

De omschakeling naar biologische landbouw vergt een aantal aanpassingen op het vlak van huisvesting, voeding, gezondheidszorg, controles enz. Als hulp kunnen premies door de Vlaamse overheid worden uitgekeerd indien u beslist om over te gaan naar de biologische landbouw. Alle info met betrekking tot mogelijke subsidies vind u op [deze website](#).

Enkele belangrijke aanpassingen bij de overschakeling naar de biologische varkenshouderij worden hieronder toegelicht.

- **Specifieke huisvestingspraktijken**

De huisvesting en de bezettingsdichtheid dienen aan bepaalde regels te voldoen. De minimumoppervlakte van de binnen- en buitenruimte voor de varkens is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 1. Minimumoppervlakte van binnen- en buitenruimte voor biologische varkens

	Binnenruimte (voor de dieren beschikbare netto-oppervlakte)		Buitenruimte (bewegingsruimte, behalve weidegrond)
	Levend gewicht	m ² /dier	m ² /dier
Zogende zeugen met biggen tot 40 dagen		7,5 per zeug	2,5
Slachtvarkens	Tot 50 kg	0,8	0,6
	Tot 85 kg	1,1	0,8
	Tot 110 kg	1,3	1
	Meer dan 110 kg	1,5	1,2
Biggen, ouder dan 40 dagen	Tot 30 kg	0,6	0,4
Fokvarkens (zeugen)		2,5	1,9
Fokvarkens (beren)		6	8
Fokvarkens (beren), indien de box wordt gebruikt voor natuurlijke dekking		10	

Hierbij moet worden vermeld dat minstens de helft van het totale vloeroppervlak van de binnenruimte dicht moet zijn (d.w.z. niet voorzien van een latten- en roosterconstructie). De vloeren moeten vlak zijn en de dieren mogen er niet op uitglijden. De stallen moeten voorzien zijn van een comfortabele, schone en droge lig-/rustruimte met een toereikende oppervlakte en met een dichte bodem zonder lattenconstructie. De rustruimte moet voorzien zijn van voldoende en droog strooisel. Het strooisel moet uit materiaal van natuurlijke oorsprong bestaan, bijvoorbeeld stro. Het strooisel mag worden verbeterd of verrijkt met de minerale producten uit tabel 3 van de brochure '[Bio en de wet: plantaardige productie](#)' (blz. 18). Varkens moeten kunnen wroeten en mesten in de bewegingsruimten. Voor wroeten mogen verschillende onderlagen worden gebruikt.

Zeugen moeten in groep gehuisvest worden, behalve tijdens de laatste fase van de dracht en de zoogperiode. Biggen mogen niet in vlakke batterijen of biggenkooien worden gehouden.

Openluchtruimten mogen gedeeltelijk zijn afgedekt (maximaal 50%).

- **Dierenwelzijn**

Een biologische veeteler houdt maximaal rekening met de soortspecifieke behoeften, dierenwelzijn staat hoog aangeschreven.

- **Biologisch veevoeder**

In principe worden biologische dieren gevoederd met voer dat bestaat uit biologische ingrediënten en andere natuurlijke stoffen van niet-agrarische oorsprong. Bio streeft een kwaliteitsproductie van varkensvlees na, en niet zozeer een snelle maximale productie.

Jonge varkens moeten bij voorkeur met moedermelk in plaats van natuurlijke melk worden gevoederd gedurende minimaal 40 dagen.

Varkens moeten dagelijks biologisch ruwvoer, verse of gedroogde biologische voedergewassen of biologisch kuilvoer krijgen.

Het voeder voor varkens moet voor minimaal 20% geproduceerd worden op het eigen landbouwbedrijf en indien dat niet mogelijk is, moet het afkomstig zijn van landbouwbedrijven uit dezelfde regio. Die 20% kan je ook regelen met een veevoederfabrikant, die beschikt over certificaten van regionale biologische veevoerders.

De regio die voor Vlaanderen is vastgelegd, omvat de Europese Unie. In de praktijk zal een controle organisatie aan de landbouwer vragen of hij wil bewijzen waar de ingrediënten van zijn voeders geteeld zijn. De landbouwers zullen dit indien nodig moeten vragen aan hun voederleveranciers. Veevoederleveranciers zullen gevraagd worden om deze informatie mee te geven bij de levering van voeders en rekening te houden met deze wetgeving.

Voor varkens mogen alle voeders aangekocht worden, maar er moet wel rekening gehouden worden met de regionaliteit (vorige alinea). Er zijn twee categorieën:

1. Producten waarvan alle ingrediënten van oorsprong biologisch zijn, deze producten mogen als 'biologisch' geëtiketteerd worden.
2. Producten die minder dan 95% bio-ingrediënten bevatten, deze producten worden geëtiketteerd als 'mag in de biologische productie worden gebruikt overeenkomstig met Verordening (EG) [nr. 834/2007](#) en (EG) [nr. 889/2008](#)'. Deze producten kunnen omschakelingsvoerders bevatten.

Enkele zaken waarmee u in categorie 2 (mogen in de biologische productie gebruikt worden overeenkomstig met Verordening (EG) nr. 834/2004 en (EG) nr. 889/2008) rekening moet houden:

- * Indien gangbare melasse en kruiden in de voeders aanwezig zijn, mogen deze max 1% uitmaken van de totale jaarlijkse voederrantsoen.
- * Indien gangbare eiwitten in de voeders aanwezig zijn, mogen deze max 5% uitmaken van het totale jaarlijkse voederrantsoen. Concreet kunnen in Vlaanderen alleen aardappeleiwitten en maïsgluten worden gebruikt.
- * Producten als vis, vismeel, olie en hydrolysaten van duurzame visvangst mag aanwezig zijn in het voeder van varkens. Vishydrolysaten mogen enkel gebruikt worden bij jonge dieren.
- * Indien er gewassen uit omschakeling (vanaf 2^e jaar omschakeling) aanwezig zijn in de voeders mogen die max 30% van het totale voedingsrantsoen uitmaken. Indien het omschakelingsvoeder van het eigen bedrijf komt, kan dit worden opgevoerd tot 100% van het rantsoen.

Uitzonderlijk gebruik van gangbare voeders:

- * In Europa wordt onvoldoende biologisch eiwit geteeld om aan de eiwitbehoefte van de biologische varkens (en kippen) te voldoen. Daarom is het tijdelijk toegelaten om eiwitten van gangbare oorsprong te gebruiken. Zoals reeds werd vermeld, mogen ze slechts 5% van het jaarlijkse voederrantsoen uitmaken. Hiervoor moet een register worden bijgehouden om de controleorganisatie aan te tonen dat deze afwijking noodzakelijk is.
- * Gangbare melasse en kruiden mogen in alle voeders worden gebruikt, hun aandeel moet echter beperkt worden tot 1% van het jaarlijkse voedingsrantsoen. De ingrediënten mogen enkel worden gebruikt als ze niet biologisch beschikbaar zijn en niet geproduceerd zijn met chemische solventen.
- * Omwille van slechte weersomstandigheden kan het voorvallen dat er onvoldoende biologische voeder beschikbaar is. In dat geval onderzoekt de Vlaamse overheid of het aangewezen is om de mogelijkheid te geven ontheffing te verkrijgen voor het gebruik van gangbare ingrediënten of een hoger percentage omschakelingsingrediënten. Wie gebruik wil maken van deze regeling, moet individueel ontheffing aanvragen. [Deze aanvraag](#) maakt u dan over aan uw controleorganisatie, die advies zal geven aan ADLO. Binnen de 21 dagen zal ADLO¹ u laten weten of u al dan niet recht heeft op de ontheffing.

- **Herkomst van de dieren**

Biggen moeten verplicht van biologische kweek zijn, m.a.w. ze moeten vanaf de geboorte op een biologisch bedrijf geleefd hebben. Het is daarom aangeraden om ook enkele zeugen te houden, de aankoop van biologische biggen is namelijk niet zo evident.

Er mogen enkel niet-biologische dieren worden binnengebracht wanneer u een veestapel voor het eerst samenstelt, bij een algemene omschakeling of wanneer onvoldoende biologische dieren beschikbaar zijn. Biggen mogen ingebracht worden voor het samenstellen van de veestapel voor de eerste maal. De binnengebrachte biggen moeten minder dan 35 kg wegen. De omschakelperiode bedraagt dan 6 maanden. Dit geldt uiteraard niet voor de afmest van biggen.

Bovendien mogen de niet-biologische vrouwelijke dieren, die worden binnengebracht, nog niet geworpen hebben. Bij een grote uitbreiding of de overschakeling op een ander ras of soort of indien er rassen dreigen verloren te gaan, kan dat percentage verhoogd worden tot 40%. De zeugen van de rassen die dreigen verloren te gaan mogen zelfs al

¹ Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling – Departement Landbouw en Visserij – Vlaamse overheid

geworpen hebben. In deze gevallen heeft u toestemming nodig van de overheid. De aanvraag doe je via het controleorganisme, het controleorganisme moet vervolgens binnen de 14 dagen advies geven aan ADLO. ADLO zal je vervolgens schriftelijk op de hoogte brengen van haar beslissing (binnen de 14 dagen na ontvangst van het advies).

Als minder dan 5 zeugen op het bedrijf worden gehouden, mag max 1 zeug/jaar worden vervangen door een gangbare zeug (dit geldt ook voor de vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen).

- **Omschakelingsperiode**

De omschakelingsperiode gaat ten vroegste in wanneer men zich heeft aangemeld bij een controleorganisatie (= kennisgeving en contract ondertekend). In Vlaanderen heeft u keuze uit vier ([BE-BIO-01 Certisys](#), [BE-BIO-02 Tüv Nord Integra](#), [BE-BIO-03 Quality Partner](#) en [BE-BIO-04 Control Union](#)) controleorganisaties. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de omschakeling van de uitloop (plantaardige productie) en de omschakeling van de varkens of het bedrijf in z'n geheel.

Indien het jaar voorafgaande aan de aanmelding geen behandelingen, die niet toegestaan zijn in de biologische landbouw, zijn uitgevoerd bedraagt de omschakelingsperiode van de openluchtruimte (uitloop) zes maanden. Je moet wel bewijsstukken hebben dat die grond niet behandeld werd. In alle andere gevallen duurt de omschakeling van de openluchtruimte (uitloop) 12 maanden.

Voor de varkens bedraagt de omschakelperiode 6 maanden. Bij een 'varkensstal' met verharde uitloop is er een onmiddellijke start van de omschakelperiode van zodra de uitlopen beschikbaar zijn.

Wanneer het volledige bedrijf in één keer wordt omgeschakeld, bedraagt de omschakelingsperiode 24 maanden voor zowel de dieren, de uitloop als de percelen voor voederwinning. De aanwezige voedervoorraden mogen worden opgebruikt (als die niet buitensporig groot zijn). Daarnaast mag al het voeder dat tijdens deze 24 maanden op het bedrijf wordt geproduceerd aan de dieren worden gegeven. Voor bedrijven die zelf een aanzienlijk deel van hun voeder kunnen produceren is dit een aantrekkelijk systeem. Dit wordt niet geadviseerd voor varkensbedrijven die willen omschakelen.

- **Zowel biologische en niet-biologische dieren houden**

Dit is niet mogelijk voor dieren van eenzelfde diersoort, d.w.z. biologische en niet-biologische varkens kunnen niet op één bedrijf worden gehouden.

Gangbare dieren van een andere soort mogen op het bedrijf aanwezig zijn. Voorwaarde hierbij is wel dat de gebouwen, percelen, dieren, alle gebruikte producten en de eindproducten ruimtelijk duidelijk van elkaar gescheiden zijn. Om deze scheiding te kunnen aantonen, moet een register worden bijgehouden.

- **Veebezetting en mest**

Wat de afzet van biologische mest betreft, kan er contact worden opgenomen met [BioForum Vlaanderen vzw](#). Er kan een lijst worden opgemaakt met biologische telers in de regio van uw bedrijf. Deze biologische telers kunnen dan één voor één worden gecontacteerd met de vraag of ze interesse hebben in de afname van biologische varkensmest. Daarnaast maakt BioForum Vlaanderen vzw. een databank op van bedrijven die mest zoeken of aanbieden. Indien u dit wenst, kan er een zoekertje worden geplaatst op de site van Bioforum Vlaanderen vzw., in de nieuwsbrief en op de site van de Waalse collega's. (u dient dan de hoeveelheid en de soort mest te specificeren, en eveneens uw adresgegevens op te geven).

Volgens de normen van MAP 4, maar die zullen wellicht binnenkort nog worden aangepast voor de biologische landbouw. [Uitscheidingscijfers – richtwaarden VLM](#).

De biologische productie streeft grondgebondenheid na. Het aantal dieren buiten moet ook beperkt worden om overbegrazing, vertrappelen van de bodem, bodemerosie en vervuiling zoveel mogelijk te beperken. Dit aantal komt dan overeen met de maximale hoeveelheid stikstof die jaarlijks aan de bodem mag worden toegediend, nl. 170 kg N/ha. Deze hoeveelheid werd vastgelegd in [Richtlijn 91/676/EEG](#) van de Raad inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen. Dit maximum geldt voor het gebruik van stalmest, gedroogde stalmest, gedehydrateerde kippenmest, gecomposteerde dierlijke mest, met inbegrip van kippenmest, gecomposteerde stalmest en vloeibare dierlijke mest. Meer dieren per ha is enkel mogelijk als mestafzet voor teveel geproduceerde biologische mest wordt geregeld. Dit kan bijvoorbeeld door een samenwerkingsverband met een ander biologisch bedrijf af te sluiten zoals een akker- of tuinbouwer. Ook voor dit bedrijf geldt uiteraard de maximum norm van 170 kg N uit dierlijke mest per jaar. Voor de berekening houdt u rekening met alle biologische dieren op het biologisch gedeelte van het bedrijf en alle biopercelen van het bedrijf en deze van de bioproducten waar u een schriftelijke overeenkomst mee hebt.

Het aantal biologische dieren dat volgens de Vlaamse overheid overeenkomt met 170 kg N/jaar/ha uit dierlijke mest vindt u terug in tabel 3.

Tabel 2. Aantal dieren dat overeenkomt met 170 kg N

	Aantal dieren/ha	Aantal ha/dier
Biggen van 7 – 20 kg	145,30	0,01
Beren	12,42	0,08
Zeugen, incl. biggen van minder dan 7 kg	9,35	0,11
Andere varkens van 20-110 kg	23,81	0,04
Andere varkens van meer dan 110 kg	9,08	0,11

- **Diergezondheid**

Er wordt veel aandacht besteed aan het voorkomen van ziekten en verwondingen.

Ziektepreventie door:

- * selectie van rassen en foklijnen;
- * veehouderijpraktijken;
- * hoogwaardig voeder en evenwichtig rantsoen;
- * lichaamsbeweging;
- * een passende bezettingsgraad;
- * een volwaardige huisvesting onder hygiënische omstandigheden.

Het preventief gebruik van chemisch gesynthetiseerde, allopathische geneesmiddelen of antibiotica is verboden.

Stoffen om de groei of de productie te bevorderen en hormonen of soortgelijke stoffen zijn verboden.

De behandelingen opgelegd door de overheid, omwille van de bescherming van de volksgezondheid en de diergezondheid zijn toegelaten. Daarnaast is ook vaccinatie toegestaan.

Dieren die toch ziek worden, moeten zo snel mogelijk worden behandeld en eventueel in afzondering worden geplaatst. Als behandeling geeft u de voorkeur aan fytotherapeutische producten, homeopathie of spoorelementen, vitaminen of mineralen. Uiteraard moet het therapeutisch effect voldoende doeltreffend zijn voor de aandoening. Indien dit niet het geval is, kan u onder de verantwoordelijkheid van een dierenarts toch een regulier geneesmiddel gebruiken.

Als reguliere geneesmiddelen worden gebruikt moet er een goede identificatie van het dier of het lot zijn. De behandelingen moeten geregistreerd worden in het veeboek, dit kan steeds opgevraagd worden door een controleur. Wat moet je nu juist noteren in het veeboek? De datum van de behandeling, de diagnosegegevens, de dosering, de aard van het geneesmiddel, de indicatie van de actieve farmacologische stoffen, de behandelingsmethode en de recepten van de dierenarts met motivering daarvan en de vooropgestelde wachttijd. Vooraleer de dieren of hun producten op de biomarkt te brengen moet na het gebruik van een regulier geneesmiddel telkens de informatie uit het veeboek gemeld worden aan de controleorganisatie.

Voor de verkoop van bio moet u, na het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen, rekening houden met een langere wachttijd. De wachttijd, die terug te vinden is op het etiket van het geneesmiddel, dient verdubbeld te worden (nul dagen blijft dan ook nul dagen). Wanneer er geen wachttijd wordt vermeld, moet een wachttijd van 48 uur gerespecteerd worden.

Daarnaast mogen er maximaal drie behandelingen met antibiotica en chemisch gesynthetiseerde allopathische diergeneesmiddelen worden toegestaan. Voor vleesvarkens (productieve levenscyclus korter dan één jaar), is maximaal één behandeling mogelijk. Een diergeneeskundige behandeling is elke behandeling van één specifiek ziektegeval. Indien dit aantal wordt overschreden, moet opnieuw een omschakelingsperiode doorlopen worden voor het dier.

Meer informatie omtrent biologische landbouw kan u verkrijgen via de onderstaande brochures.

- * De eerste is een brochure die informatie geeft over de [omschakeling naar biologische landbouw: varkens](#) en werd uitgegeven door BioForum (Koepelorganisatie van de biologische landbouw en voeding) in oktober 2011.
- * In een tweede brochure, [Bio en de wet](#) (BioForum), wordt de wetgeving rond biologische landbouw verder toegelicht. Deze brochure werd herwerkt in april 2013.
- * [Bio zoekt Boer](#) begeleidt landbouwers die vragen hebben rond de omschakeling naar biologische landbouw. Dit kunnen vragen zijn rond o.a. wetgeving, premies en controle. Bovendien helpt Bio zoekt Boer bij het uitwerken van een strategie voor uw bedrijf. U kan hiervoor contact opnemen met [Sofie Hoste](#).
- * De brochure '[Starten met biolandbouw: startersbrochure voor nieuwe landbouwers](#)' werd in maart 2013 gepubliceerd. De startersbrochure helpt u op weg om een concreet bedrijfsplan uit te werken.

Onderstaande personen werden geconsulteerd en hebben een nuttige bijdrage geleverd bij de formulering van dit antwoord:

- Ignace Deroo – Boerenbond
- Carmen Landuyt – Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting voor de biologische teelt (CCBT)
- Sofie Hoste – Bio zoekt boer
- Paul Verbeke – BioForum Vlaanderen vzw; Bio zoekt keten
- Esmeralda Borgo – BioForum Vlaanderen vzw
- Frederic Ghys – BioForum Vlaanderen vzw

Dit antwoord werd door het Varkensloket en de leden van het Praktijkcentrum varkens met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van het antwoord op uw vraag. De gebruiker van dit antwoord ziet af van elke klacht tegen het Varkensloket, de leden van het Praktijkcentrum varkens of zijn medewerkers, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van het gegeven antwoord. In geen geval zal het Varkensloket, het Praktijkcentrum varkens of zijn medewerkers aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van dit antwoord.